

Vyzkoušeli jsme: **THOMPSON M1A1**

Na omezenou dobu jsme měli k dispozici na vyzkoušení americký samopal Thompson M1A1 v ráži 45 ACP. Byl vyroben v roce 1943 a zřejmě v rámci pomoci dodán do SSSR. Jedná se o tzv. *uloženku*, minimálně závěr však byl přečerněný. Celkově je ale zbraň ve velmi dobrém stavu s perfektním vývrtem hlavně. Nenese mnoho stop po nošení a střelbě, je tedy otázka, zda se vůbec dostal k bojové jednotce.

Samopal byl nabízen v maloobchodě bez řemenu a s jedním zásobníkem na dvacet ran. Vzhledem k velkému rozšíření těchto zbraní i jejich dlouhému poválečnému pobytu ve skladech na různých místech světa je dnes možné bez většího úsilí a horentních sum peněz zakoupit zásobníky, čištění, opasek se sumkami, řemen a případně další sběratelské

předměty, vztahující se k válečné službě v amerických ozbrojených silách.

M1A1 je prakticky poslední masově vyráběná varianta samopalu Thompson. Zbraň je to bezesporu zajímavá, působí velmi solidním, poctivým dojmem. Všechny její díly vznikly třískovým obráběním z kvalitních ocelí. Inu, Spojené státy na tom v roce 1943 byly hospodářsky ze všech bojujících mocností

zdaleka nejlépe, mohly si tuto nespornou kvalitu dovolit. Pažba je ořechová, ze stejného dřeva je i silná rukojeť pro střílejší ruku a předpažbí.

Samopal střílí z otevřeného závěru, což má své výhody i zápory. Předností je jednoduchost, ale hlavně necitlivost k samozápalům nábojů nabitých do zahřáté komory po déletrvajících střelbách. Nevýhoda je hrubá spoušť, po jejímž stisknutí se dá

■ M1A1 rozebraný na čištění

do pohybu těžký závěr, měnící během výstřelu těžiště zbraně. Spoušť jde sice dost ztuhla, ale má jeden výrazný vrchol, kdy dojde k vypuštění závěru.

Na pravé straně rámu jsou dvě páčky bez aretace. Tou přední lze volit střelbu jednotlivými ranami nebo dávkou, zadní je pojistka blokující pohyb závěru. Thompson je spíš výjimkou mezi dobovými samopaly: za prvé je zde střelba jednotlivými ranami umožněna voličem a za druhé má i smysl. Kdo je zvyklý na dioptrická mířidla, míří rychle a intuitivně. Zacílení není tak přirozené jako například u řady pušek AR-15, ale přesto jde rychle. Do poměrně velkého kruhu dioptru pasuje hrubá muška. Nejdřív se zdá, že za dobrého světla je příliš tlustá, ale nasadí-li se pod cíl, funguje.

Já jsem střílel převážně jednotlivými ranami na 100 m vzdálený gong o průměru cca 25 cm. Po dvou až třech zásobnících jsem jej zasahoval se železnou pravidelností, míře vstoje těsně pod terč. Domnívám se, že by šlo

provozovat mířenou střelbu na běžnou zákopovou vzdálenost, kdyby cílem byly terče o velikosti trupu dospělého člověka. I když střílíte jednotlivými ranami, je to dost zábavná činnost, dvacetiranový zásobník se rychle prázdní.

Samopal fungoval naprosto spolehlivě a hezky házel nábojnice na jednu hromadu. To je známka jak hladké funkce

■ Střelba na 100 metrů vzdálený gong

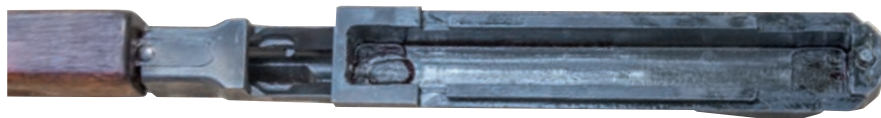
zbraně, tak kvality munice. Kdo není zvyklý na plně automatické zbraně, musí si uvědomit rozdíly v manipulaci, hlavně fakt, že se závěr natahuje jen dozadu. Po poslední ráně zůstává otevřený; v případě že by zůstal zavřený, obával bych se možnosti selhaného náboje – pak je tedy nutné déle mířit do bezpečného prostoru a poté opatrně vyjmout zásobník a zkontrolovat komoru.

Zbraně střílející z otevřeného závěru přece jen nejsou tak bezpečné, jako většina civilních, střílejících ze zavřeného. Při nastavení na střelbu dávkou díky malé kadenci není problém nacvičit i v tomto režimu střelbu po jednotlivých ranách. Když prst podržíte přece jen déle, vyjde dvouranová dávka. Ta je ještě v cíli efektivní. Delší dávka se už hodně těžko kontroluje. I při mých bezmála sto kilogramech váhy a letitých zkušenostech s mnoha i podstatně výkonnějšími zbraněmi se mi Thompson v dávkě kontroloval jen obtížně. Na druhou stranu bych nechtěl být obyvatelům zákupu čelícího vojákům vyzbrojených těmito samopaly. Účinek náboje 45 Auto proti živé síle je dostatečně znám a zde je ještě umocněn možností střelby dávkou.

Nevýhoda vysoké hmotnosti je výhodou při střelbě. Vlastně asi největší výtku bych udělil chybějící ochraně levé ruky (u praváků). Po pár zásobnících samopal nemá problémy v důsledku přehřátí, >>>

THOMPSON M1A1

ráže	45 Auto
celková délka	813 mm
délka hlavně	266 mm
kadence	cca 600–700 r/min
hmotnost bez zásobníku	4,82 kg

■ Pouzdro závěru M1A1

ale na hlavě se nedá holou rukou sáhnout. U předchozích modelů samopalů Thompson to bylo řešeno pistolovou rukojetí na předpažbí, zde se však musíte spolehnout na svou šikovnost, nebo si ruku chránit rukavicí.

Demontáž není složitá, ale liší se od předchozích modelů. Po vyjmutí zásobníku a kontrole komory je třeba vymáčknout čep na zadní čele horní části pouzdra závěru a trhnout spodní část; druhou rukou držíte pistolovou rukojeť. Spodní část odjede dopředu, posléze ji lze zcela vyjmout. Z horní části poté

vyjmeme závěr a vratnou pružinu s vedením. Závěr je zajištěn napínací pákou, kterou lze v určité poloze vyjmout proti vybraní na pouzdru závěru. Poslední díl k demontáži povolené obyčejným vojákům je doraz závěru vyrobený ze dvou plátů oceli s fibrovou tlumicí mezi vrstvou. Zpětná montáž probíhá opačně.

Já jsem byl asi po dlouhé době první, kdo samopal čistil. Dostal jsem ho tak zalepený ztuhlou vazelinou, že jsem jej nechal nejdřív ohřát na slunci a pak musel oddělit spodní část od horní lehkým úderem o hranu dřevěného stolu. Po vy-

čištění a aplikaci zbrojního oleje již tato poněkud barbarská metoda není nutná. Vršek na spodek velmi přesně lícuje, po složení není znát žádná vůle, tak známá z některých zde už zmiňovaných pušek řady AR-15.

Střelba probíhala dvěma druhy nábojů: továrními *pětačtyřicítkami* Sellier & Bellot FMJ a vlastními přebíjenými náboji se shodnou hmotností střely 230 grs. *Přebíjenky* byly osazeny střelami Ares, potaženými plastem. Oba druhy střeliva mají téměř identickou počáteční rychlost střely a jsou tak nabitě prakticky na plný potenciál ráže 45 Auto. Oba druhy nábojů fungovaly ve zbrani naprosto spolehlivě, a ani umístění zásahů se nelišilo. Po střelbě nebylo znát zvýšené znečištění hlavně olovem či plastem. Zdá se, že v Aresu dělají svou práci dobře.

SAMOPAL THOMPSON

spatřil světlo světa už v roce 1918 a jeho autorem byl John T. Thompson. Nepochybně reagoval na zkušenosti amerických pěšáků z Velké války. Světoznámým se však samopal stal až v době americké prohibice, kdy byl oblíbenou zbraní gangsterů. Pořídilo si jej také více policejních složek. Přezdívkami jako *Chicagský psací stroj* nebo *Chicagské piano* se za pomoci dobového tisku jeho typická silueta vtiskla do paměti nejen Američanů.

Thompsonova zbraň s polouzamčeným závěrem brzděným třecím klínem samozřejmě zajímala armádu, ale první vzorky dorazily do Evropy dva dny po uzavření příměří. Sériová produkce začala v roce 1921 modelem M1921. Ten byl dostupný na civilním trhu, ale prodeje byly slabé, hlavně z důvodu vysoké ceny, když s jedním zásobníkem na dvacet ran stál 200 USD (ekvivalent dnešních bezmála 2800 USD). Malé množství zakoupila poštovní inspekce. Úspěšnější byl export do zemí Střední a Jižní Ameriky, kde se těmito zbraněmi vybavovaly různé policejní nebo vojenské složky. Největší stížnosti obvykle byly na malou přesnost při střelbě nad 50 yardů, velkou hmotnost a malou průbojnost náboje 45 ACP.

Velkou objednávkou samopalů M1921 učinila Irská republikánská armáda, a to 653 kusů, z nichž však 495 bylo zaba-

■ M1921 s bubnovým zásobníkem na 100 ran

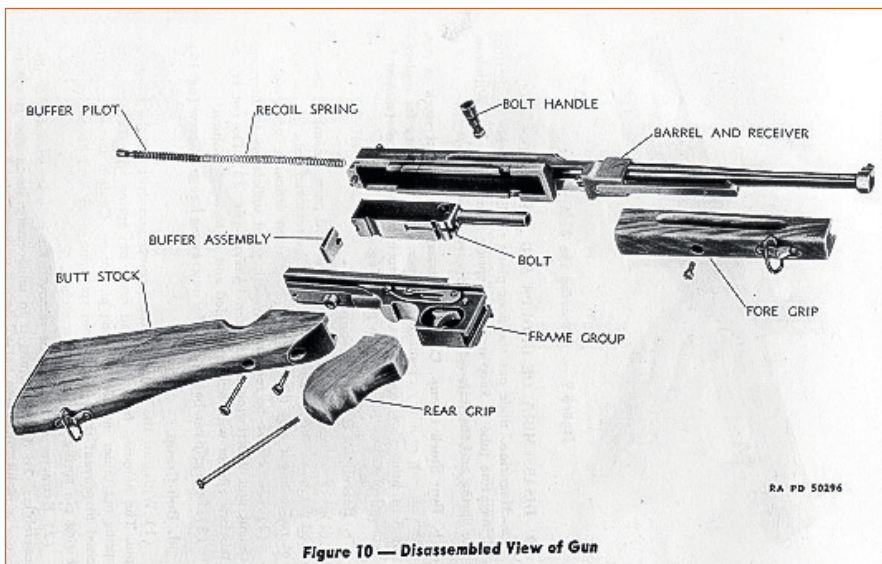
veno americkými celníky v New Yorku v červnu 1921.

V roce 1926 byl zaveden kompenzátor zdvihu hlavně a cena snížena na 175 dolarů, přičemž kompenzátor se dodával i jako doplňková výbava. Vznikly tak varianty M1921A a M1921AC. Padesátiranový bubnový zásobník byl nabízen za 5 USD, přímý dvacetiranový za 3 USD. Dodávaly se ještě storanové bubnové a k tomu třicetiranové přímé. Kadence byla vysoká, až 1500 ran za minutu. 100ranový zásobník tak šel vyprázdnit za 4 s.

Celkem se všech samopalů M1921 prodalo okolo 15 000. FBI zakoupil první kusy v roce 1933 v reakci na tzv. *Kansaský masakr*. Ale to už se většinou jednalo o první masově vyráběnou verzi M1928 vybavenou kompenzátozem zdvihu a rovným předpažbím místo přední pistolové rukojeti. V roce 1938 se přidala US Army, a to odebíráním modelu M1928 A1 (měla ale i zkušenosti s předchozími modely).

M1928 A1 byl vybaven hlavní s charakteristickými chladicími žebry, šel nabít jak bubnovým, tak přímým zásobníkem, měl stavitelná mířidla a kompenzátor na ústí hlavně. Od modelu M1928 se lišil hlavně překonstruovaným úderníkem. Zbraň fungovala stejně jako model M1921 s polouzamčeným závěrem s adhezním brzděním. Napínací páka závěru byla umístěna na horní stranu závěru s výřezem pro záměrnou. Samopalů M1928 A1 bylo vyrobeno přes půl milionu a většina z nich se uplatnila na bojištích druhé světové války v rukou amerických vojáků.

M1928 nakupovala i britská armáda – odtud další znamenitá přezdívka *Tommy gun*. Britové velmi kritizovali „L“ zásobník na 50 ran jako těžký a demaskující chrastícími náboji. Přitom se používal i 100ranový zásobník pod označením typ C. Britští vojáci raději používali jeden či dva spojené 20ranové, zvané XX.

■ Vyobrazení samopalu M1 z armádního předpisu

Nábojnice byly po střelbě z otevřeného závěru logicky trochu nafouklé u dna, ale v žádném případě ne tak, aby nešly zpět kalibrovat k tomu určenou maticí. Další poznávací znamení nábojnic vystřelených ze samopalu Thompson je hluboký a široký otisk úderníku, pistole mají daleko jemnější.

Sběratelský potenciál samopalu Thompson je nepopíratelný. Před pár lety se u nás daly ještě koupit nejen M1A1, ale také starší M1 a zajímavé M1928 A1. Ale ty doby jsou už asi nenávratně pryč. Zajímavou variantou pro toho, kdo nemá výjimku nebo zbrojní licenci, je přestavba na *semi-auto*. Tedy dokud to ještě jde. Zabývá se tím víc puškařů v republice a podle mé zkušenosti to nestojí zase tak mnoho. Střelba v samonabíjecím režimu mně u této zbraně přijde beztak zajímavější.

Dalším uživatelem samopalu M1928 A1 se stala sovětská armáda. Tam byly totiž Thompsoy dodávány v rámci válečné pomoci jako běžná výbava tanků M3 Stuart. Vzhledem k neexistenci výroby náboje 45 ACP v Sovětském svazu byly tyto zbraně jednoduše odebrány a dány do skladu, kde většina z nich vydržela celou druhou světovou i studenou válku. Existují fotografie rudých tankistů a námořníků držících samopaly Thompson a případně z nich i střelících, takže se zřejmě v omezeném množství přece jen používaly. V roce 2006 se limitované množství dostalo k obchodníkům v Evropě a USA.

Varianty M1928 A1 i M1 se stávaly častou a oblíbenou kořistí protivníka, tedy německého wehrmachtu. Nejdříve se dostaly k Němcům už v roce 1940, jelikož malou objednávku stihla francouzská armáda obdržet v roce 1938, dále v Tunisku, Jugoslávii, Rusku, Itálii a nejvíc po vylodění v Normandii v roce 1944. Ty první, francouzské, z roku 1940 nesly v německém vojsku označení MP 761(f), další získané v Africe MP 760(e),

■ Thompson M1928 A1 s hlavní bez chladicích žebér

■ Známy snímek Winstona Churchilla zkoušejícího M1928A1

pár kusů odebraných Titovým partyzánům MP 760(j), větší množství z východního válčiště MP 760(r) a nakonec MP 760(a) z front v Itálii a Francii ve druhé polovině konfliktu.

Při masové výrobě za už probíhající války se hledaly cesty, jak samopal M1928 zjednodušit. V únoru 1942 vyro-

bila firma Savage Arms prototyp, později testovaný v Aberdeenu a zavedený jako samopal M1. Byl vybaven 30ranovým zásobníkem s tím, že mohl používat i starší 20ranový. Nešlo však do něj zasunout bubny „L“ a „C“. Funkce byla zjednodušená, samopal nemá adhezní brzdění, a má tedy jen dynamický závěr. M1 dosahoval záměrně nižší kadence okolo 600–700 ran za minutu. Postrádá chladicí žebra na hlavní a napínací páka byla přesunuta na pravý bok pouzdra závěru. Samopalu M1 bylo vyrobeno téměř 300 000.

V roce 1943 přišla ještě levnější varianta M1A1, která byla navíc vybavena pevnými mířidly namísto stavitelných. I tak vycházel samopal M1A1 pořád moc drahý, náročný na spotřebu materiálu a neproduktivní tříškové obrábění s velkým odpadem. Proto je už v roce nahradil mnohem méně náročný samopal M3 (a M3A1), známý jako *Grease Gun*, neboli olejníčka. Celkem bylo vyrobeno více než půl milionu samopalu M1A1.

Výroba byla zastavena již v roce 1943, ale Thompsoy sloužily v armádě Spojených států až do roku 1971. Byly masově používány v korejské i vietnamské válce, dodávány spojencům, a často používány protivníky na obou stranách. Zřejmě posledními válečnými konflikty, kde se lidé navzájem zabíjeli Thompsoy, byly války mezi zeměmi bývalé Jugoslávie v devadesátých letech.

Už od 20. let se Thompsoy vyrábějí v USA také v samonabíjecích variantách, avšak s velkými přestávkami.